

La vinya jove(ALDC, V, 942. *La vinya jove*)

L'enunciat designa la vinya o cep, el primer any de plantats. Els noms depenen de les següents motivacions, basades en la idea de:

1) 'jove': *mallol* (o *maiol*, amb iodització, i, amb grau zero, *maol* 74, 80) (s. XI), der. de MALLEŮLU, dim. de MALLEUS 'rebrot de cep' i 'maça de fusta; martell', *mallol bord* 162, *mallol jove* 148, 151 (o *maiol jove* 111, amb iodització), *vinya de mallols* 104, *mallolet* 177, dim., *manyol* 131, 135, 160, amb equivalència acústica [ʎ] = [j] (i der. *manyolada* 138), *mallola* 58, 104 (var. *maiola* 44, 45, 58, 82, *maiolada* 45); *vinya jove* (< IŮVĚNE), *vinya verge* 31 (< VĚRGĚNE), *vinya nova* 21, 36, 44, 45, 93, 99, 110 (< NOVA), *vinya novella* 37, 63 (< NOVELLA), *vinya tendra* 37, 42 (*vinya tendra no empeltada* 52) (< TENERA); der. dim. *vinyola* 82 (< VĚNEOLA); *cep nou* 48, *cep jove* 118, *cep tendre* 42; *vinya de tres anys* 81;

2) 'empelt': *empelt*, postverbal de *empeltar*, potser del llat. vg. *EMPUTARE (< llat. cl. IMPUTARE, PUTARE 'podar', alterat en *EMPELTARE per atracció de PELLE 'pell, escorça'), *empelt d'estaques* 81, un tipus d'empelt (< gòtic *STAKKA), *empelt del primer any* 107, *primer any d'empelt* 59, *empeltat* 67, 124 (*empeltat de l'any* 128), *cep empeltat* 115, *empeltatge* 3, *empeltada* 2, 17 (*vinya empeltada* 114, 118, 130, *vinya empeltada de l'any* 60, 136, *vinya que s'ha d'empeltar* 54); *grefada* 2, 6, part. de *grefar* ← fr. *greffer*, der. de *greffe* 'estilet' < llat. GRAPHIUM amb el mateix significat; *vinya in[χ]ertada* 134 ← cast. *injertada*, der. de *injertar*, del part. *injerto* < INSERTUM, de INSEDERE; *vinya vera* 180, *ver* 125 i *vero* 131 (< VĚRU 'vertader') es refereixen a la vinya o cep ja empeltats; *forquetes* 81 i *flauta* 76 deuen referir-se a la manera d'empeltar;

3) 'plantada': *plantada* 1, 2, 5, 6, 13, 16, 23, 153, 159, der. de *plantar* (< PLANTARE 'enfonsar un plançó o rebrot, plantar' ← 'enfonsar amb el peu'), *plantada de bord* 32 (< llat. vg. BŮRDUS 'mul', perquè no pot procrear), *plantada de nou* 33 (< NOVU), *plantada de barbats* 182 (veg. punt 4); *plantat* 160, 166; *plantó* 167, descendent popular de *plantació* a través de

**plantaó*, o bé de *plançó* influït per *plantar*; der. *plantonada* 164 (o *plantonada novella* 164);

4) 'sarment amb arrels': *barbat* 6, 8, 13, 151, 166, 178 (*barbat de vinya* 4, *barbat americà* 151), *brabat* 17, 26, amb metàtesi, der. de *barba* (< BARBA), per comparació de les arrels fines del sarment trasplantat amb els pèls de la barba; *balbatel·la* 85 ← it. *barbatella*, pron. amb lambdacisme; *venat* 99, der. de *vena* (< VĚNA), fa referència a les arrels del murgó dites *venes* en ribagorçà; *vinya de desarrel* 51;

5) 'procedent d'Amèrica': a causa dels estralls de la fil·loxera als Països Catalans i a altres països, es va introduir un cep d'Amèrica utilitzat com a empelt per tal de reprendre la producció vitivinícola (veg. Favà, 2001: 281-283). *Planta americana* 77, 138, *vinya americana* 172, *peu d'americana* 188 (o *americana* 108, 133, 143), der. de *Amèrica*; *cep americà* 38, 41, 57, 61, *vinya de peu americà* 157, *bancal plantat d'americà* 150 (o *americà* 65, 99, 106, 108, 109, 114, 119, 120, 124, 128, 129, 140, 141, 145, 152, 178, *amiricà* 117, per assimilació vocàlica), *pugues americanes* 102 (< *pues*, d'origen incert), *pllan americano* 100 (< *plant*) (o *americano* 100 ← cast.), *ameriquèn* 97 (← fr. *américain*);

6) 'bord': *bord* (*cep bord* 120, 166, *peu bord* 171), der. *bordi*[θ]os 134 (← arag.), amb el suf. -ís; *vinya borda* 41, 43, 71, 73, 118, 139, 154, 158, 172 (o, simplement, *borda* 122, 126, 129, 132, 143).

Altres mots són de caràcter general, com *vara* 171 (< VARA) i *sarment* 43 (o *assarment* 43, per pròtesi vocàlica; veg. mapa 663).

El mot més estès, present en els sis dialectes, és *mallol*, amb les seves var., documentat des dels orígens de la llengua, al qual s'han superposat *bord* (o *vinya borda*), quan encara no és objecte d'empelt, *empelt* (i var.) i *americà*, introduït des d'Amèrica per fer front al flagell de la fil·loxera.

Són mots normatius *mallol*, *mallola*, *mallolada*, des del DOrt, 1917; *vinya novella*, en el descriptor, des del DG1, 1932.